

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Februar 1971

Nr. 170 - 30. årgang

Vintersolopgang på Nordfyn. Se artiklen side 9.

Medlemsblad
for
Dansk Slægtsgaardsforening

Redaktion:

Ib Paulsen
Carit Etlarsvej 32, 5000 Odense.
Telefon (09) 12 72 71

Artikler og billeder, læserbreve,
juridiske spørgsmål og øvrige med-
delelser til »Slægtsgaarden«
sendes til agronom Hans Balle,
Hybenvej 27, 5260 Hjallesø

Redaktionen forbeholder sig ret til at
forkorte artikler og breve,
som ønskes optaget i bladet.

Eftertryk efter ophavsretslovens be-
stemmelser.

☆

Annonceekspedition:

Agronom Hans Balle,
Hybenvej 27, 5260 Hjallesø.
Tlf. (09) 12 94 73
(træffes bedst mandage og fredage
kl. 9-13).

Alle henvendelser om annoncer
rettes til annonceekspeditionen.

☆

Trykkeri:

Andelsbogtrykkeriet i Odense.

☆

Distribution:

Klager over udeblivelse eller
forsinkelse af bladet rettes
til postvæsenet.

Henvendelse om ældre numre
eller supplementsnumre og
bilagsblade af »Slægtsgaarden«
sker til annonceekspeditionen.

Dansk Slægtsgaardsforening

Oprettet 5. juli 1941

Lær af fortiden – Lev i nutiden – Virk for fremtiden

Landsbestyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer Chr. R. Christensen, MF (R), Bad-
strup, 5484 Uggerslev.

Tlf. (09) 85 11 49.

NÆSTFORMAND: Gårdejer Einer Petersen, Kikhavn, 3390 Hunde-
sted.

Tlf. (03) 33 71 49.

Gårdejer Jens Skau, (R) Nygård, 6533 Øster Lindet.

Tlf. (048) – 4 62 03.

Sognefoged, gårdejer Holger Grøntved, Mygdal, 9800 Hjørring.

Tlf. Uggerby (08) – 91 – 231.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby.

Tlf. (09) 39 13 17.

Hofjægermester Cederfeld de Simonsen, Erholm, 5560 Arup.

Tlf. (09) 43 10 91 (helst kl. 9–10).

Gårdejer H. Chr. Flytkjær, Rindom, 6950 Ringkøbing.

Tlf. (07) 32 03 72.

Forfatteren Salomon J. Frifelt, »Frifelt«, 6870 Ølgod.

Tlf. (05) 24 30 20.

Gårdejer Jens Bligaard, Oddense, 7861 Balling.

Tlf. Oddense (07) – 51 – 11.

Gårdejer Harald Poulsen, Aspegård, 3752 Østerlars.

Tlf. Østerlars (03) – 998 – 30x.

Sognefoged, gårdejer N. Sehested Knudsen, Holmstol, 8883 Gjern.

Tlf. Gjern (06) – 87 41 11 – 19.

Sognefoged, gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup.

Tlf. (06) 41 29 88 – 87.

Sognefoged, gårdejer Holger Buch Juul, Jærgaarden, Høllund,

7100 Vejle. Tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Erik Strange, Øverup, 4800 Nykøbing F.

Tlf. (03) 83 91 12.

Gårdejer Henry Hansen, (R), »Engbogaard«, Gerdrup, 4700 Næstved.

Tlf. (03) 739 Rislev 9.

(De tre førstnævnte udgør landsbestyrelsens forretningsudvalg.)

Udvalgsformænd:

Slægtsgaardsarkivet: Forfatteren Salomon J. Frifelt, »Frifelt«,
6870 Ølgod. – Tlf. (05) 24 30 20.

Bladudvalget: Proprietær Bent Bjergskov, »Rosenlund«,
5350 Rynkeby. – Tlf. (09) 39 13 17.

Sekretariat og konsulent:

Agronom H. Balle, Hybenvej 27, 5260 Hjallesø.

Tlf. (09) 12 94 73. (Træffes bedst mandage og fredage kl. 9–13).

Kasserekontor og medlemsforhold:

Fru Inger Hansen, Risbro 23, 2650 Hvidovre.

Tlf. (01) 78 31 54. (Helst før kl. 8).

Postgironummer 8 31 42.

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: Birketinget 6 A.III. 2300 – København S.

Tlf. (01) 58 76 02.

Leder: Arkivar P. K. Hofmansen.

(Træffes på arkivet tirsdag og onsdag kl. 14–17).

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Rosenvængets Sideallé 8, 2100
København Ø. – Tlf. Øbro (01) 92 – 30 og Øbro (01) 92 – 5000.

EN FRIERE JORDLOVGIVNING

Af Chr. R. Christensen.

I SOMMERENS og efterårets løb har der været holdt en række møder mellem landbrugsministeren og de tre regeringspartier for at forberede den ny jordlovgivning, der skal gennemføres i denne folketingssamling.

I lang tid så det ud til, at det ikke var muligt at opnå enighed mellem partierne, men efter jul kom der pludselig gang i forhandlingerne, og i løbet af januar opnåedes der et forlig, som folketingsgrupperne i det store og hele har godkendt. Man kan herefter regne med, at der, hvis forslag ikke allerede er fremlagt, i løbet af kort tid vil blive forelagt lovforslag herom for Folketinget. Og det er så meningen, at den nye lovgivning skal træde i kraft fra 1. april 1971.

Aftalen går i hovedsagen ud på følgende:

Grænsen for fri sammenlægning af landbrugsjendomme i landbrugsloven sættes til 100 ha, og den gennem de senere år skærpede praksis med hensyn til kravet om hensigtsmæssig beliggenhed ved sammenlægning af jord opretholdes.

Grænsen for samdrift ved forpagtning sættes til 200 ha, hvor samdriften ved forpagtning ikke vedrører jord fra mere end 5 landbrugsejendomme. Samdrift ved forpagtning op til 100 ha er fri.

Jordfonden bør aktivere sin virksomhed med det formål i forbindelse med strukturomlægning og jordfordeling at sikre den bedst mulige arrondering.

Der redegøres i forbindelse med fremsættelse af lovforslagene om overvejelserne i landbokommisionen vedrørende jordfordelingsproblemer i forbindelse med vejanlæg.

Landbrugsministeren retter, når landbokommisionens betænkning med forslag herom foreligger, henvendelse til statsministeren om, at statens erhvervelse af landbrugsjord foretages af – eller med bistand af – statens jordlovsudvalg, således at det tilstræbes, at der kun optræder een køber på markedet, – også forsåvidt angår køb af jord til rekreative områder.

Der overføres et beløb fra udlånsloven til loven om udlån til yngre landmænd. Det overførte beløbs størrelse skal svare til, at den nuværende grænse for lån svarende til 20 pct. af ejendommens handelsværdi forhøjes til 30 pct. Beløbet er skønnet at ville andrage ca. 18 mill. kr.

Lånene i henhold til udlånsloven begrænses til jordsupplering.

Lånegrænsen for lån i henhold til udlånsloven sættes til 35 ha. Der tages ved administrationen af reglen hensyn til jordens kvalitet, således at arealgrænsen afpasses herefter. Arealgrænsen må dog ikke overstige 50 ha.

Det forudsættes ved långivning, at forudprioritering har fundet sted i videst muligt omfang, at lånsøgeren som regel ikke er over 50 år og lægger sin overvejende arbejdsindsats i landbrugsbedrift, og at der ikke ydes lån til småsuppleringer, hvor en ejendom kun forøges med få ha.

En forenkling af jordbrugsadministrationen søges gennemført efter retningslinierne i landbokommisionens betænkning, herunder således at der oprettes lokale jordbrugskommissioner, der overtager det arbejde, der påhviler de nuværende lokale organer, i første række statshusmandsbrugskommissionerne og jordfordelingskommissionerne og efterhånden også grundforbedringsudvalgene.

Der søges gennemført en rentesikringsordning i forbindelse med investeringer i produktionsbygninger. Ydelserne skal maksimeres beløbsmæssigt, men ikke knyttes til ejendomsstørrelser. Det er en forudsætning, at rentesikringsordningen kan gennemføres indenfor de bestående beløbsrammer for landbruget, og at der kan opnås fornøden tilslutning hertil. Ordningen søges udformet gennem et hurtigt arbejdende udvalg, således at lovforslag kan fremsættes sammen med de øvrige lovforslag inden 15. marts 1971.

Man lægger navnlig mærke til, at den frie sammenlægningsgrænse for landbrugsejendomme forhøjes fra 35 til 100 ha, og at en landmand fortsat må erhverve to ejendomme af denne størrelse.

Endvidere er det af største betydning, at cirka en trediedel af det halve hundrede millioner, staten stiller til rådighed for jordlovgivningen, overføres som rentehjælp for unge landmænd, således at der rækkes de unge, nyetablerede endnu en hjælpende hånd.

Yderligere må den påtænkte forenkling af jordlovsadministrationen hilses med tilfredshed.

Der er således al grund til at glæde sig over den opnåede aftale. I virkeligheden betyder den,

at den jordkamp, som med større eller mindre hæftighed har raset århundredet igennem, nu i det store og hele er slut. Og kan det føre med sig, at det skel, som endnu findes på det faglige område mellem store og små brug, også kan slettes, vil yderligere meget være vundet.

Foreningsmeddelelser

Medlemskontingent for 1971

Når giroindbetalingskortet til kontingentindbetalingen for 1971 i nær fremtid modtages, bedes det benyttet straks for at undgå henlæggelse og forglemmelse. Det sparer tid, kontorarbejde, tryksager og porto at kunne undgå udsendelse af ekstraopkrævning ved giroindkasseringskort.

Ændring af medlemmers navn eller postadresse

Hvor der sker ændring af postadresse eller navneændring, f. eks. ved generationsskifte, bedes dette meddelt til det stedlige postbud eller posthus, som udfærdiger en anmeldelse af ændringen til avispostkontoret i København, således at medlemsbladet bliver udsendt med rigtigt navn og adresse påtrykt.

Samtidig bedes en meddelelse derom sendt til *Slægtsgårdsforeningens Kassererkontor, Risbro 23, 2650 Hvidovre*. Adresseændring kan skrives på girokuponens bagside.

Årsmødet i Viborg 1971

Årsmødet holdes i Viborg lørdag den 5. og søndag den 6. juni. Til dette tidspunkt har årsmødeudvalget haft mulighed for at få reserveret hotelværelser og mødelokaler.

Mødedagsorden, oplysninger om besøgssteder på årsmødeudflugten om søndagen og indmeldelsesblanket trykkes i »Slægtsgaarden« nr. 171, som udkommer omkring 1. maj.

Gamle slægtsmøbler

Med interesse har jeg i »Slægtsgaardens« sidste nummer læst Deres bemærkning fra hovedbestyrelsesmødet d. 11/11 (under pkt. 6) om fotografering og omtale af gamle slægtsmøbler.

Da min søster og jeg satte fælles bo i 1921, undersøgte vi vor fødegårds udhuse og lofter. Følgende ting kom da mere eller mindre velbevaret (men alt kunne restaureres) for dagens lys:

1. En slagbænk fra min mors fødegård (antagelig 200 år gammel) rødfyr uden ormhuller, velbevaret. – 2. Min morfars skrivepult ca. 1850 ligeledes velbevaret, rødfyr. – 3. Min farmors klædekiste, bærer årstallet 1814, men er sikkert ældre, rødfyr, kun lidt beskadiget, restaureret. – 4. Min farfars og fars soldaterskrin, stærke egeplanker, let restaureret; min farfar var soldat i Helsingør 1832, min far i Nyborg 1874. Anvendes nu som brændekiste ved vor pejs. – 5. En fin gammel sofa, købt af min morfar ca. 1850 ved auktion på Brahetrolleborg. Meget forfalden, men restaureret. – 6. Et krogskab af moseeg ca. 1860. Egen fremdraget i min morfars tørvegrav. Velbevaret. – 7. En dragkiste af eg med et par stole fra min mormors udstyr ca. 1850. Velbevaret. – 8. Mors rok ca. 1870. – 9. Et par gamle husflidsstole (samt en ølleje og en brændevinsleje) lavet af en sydfynsk røkkedrejer ca. 1850. – 10. Min farfars fæstegave til min farmor, et manglebrædt ca. 1836, anvendes endnu ved mindre rulninger.

Endvidere er vi i besiddelse af en fin gammel bornholmer fra ca. 1790, fremstillet af en kendt sydfynsk klokkemager Mathias Møller. Vi købte den af en gammel kone i vor fødeby (Vester Åby) for 100 kr. i 1921. Der knytter sig følgende til dens senere historie: For en halv snes år siden fik vi besøg af en ældre mand fra vor fødeby. Da han fik øje på klokken, udbrød han med bevæget stemme: »Jamen der står jo min bedstemors gamle klokke.«

Det gjorde et stærkt indtryk på min søster og mig, og vi bestemte, at efter vor død skal klokken vederlagsfrit vende tilbage til en gren af den gamle kones slægt. Klokken anses i dag af kenderne at have en værdi af 4000–5000 kr. –

Jeg ved ikke, om noget af det nævnte har interesse. Ældgammelt er det jo ikke, ej heller særlig sjældent, men det bemærkelsesværdige er vel, at vi dengang i 1921, for 50 år siden, fik reddet så meget, der havde været i brug i 2–3 generationer. Havde vi ikke grebet ind dengang, var sikkert det hele gået til eller var blevet spredt for alle vinde. I dag udgør det stadig en fremtrædende plads i vort hjem.

Ivar Bøgner.

Rigdom rummer ligesom berømmelse og sundhed netop kun så megen skønhed og glæde som den, der besidder dem, selv lægger i dem.

Enhver har det godt eller dårligt, eftersom han selv synes.

(Montaigne 1533–1592)

AF VALNØDTRÆETS SAGA

Af Ib Paulsen

DET er valnødtid i disse mørke aftener. Nøddeknækkerne er i brug i mange hjem. Gamle og unge tænder knaser den velsmagende frugt, som ikke er en nød, men en stenfrugt med en spændende kulturhistorie bag sig. Men hvor meget ved valnødnydere i almindelighed om denne spise? Det er et omfattende detektivarbejde at stykke valnødtræets historie sammen til »Historien om valnødtræet«. Mindre kan naturligvis gøre det. Her vil jeg prøve på at give nogle perspektiver i dets meget lange eksistens i kulturhistorien.

Der stod valnødtræer ved mit hjem, selv læste jeg første gang om det i en skolebog for de ganske små. Kapitlet hed »Gøgen i Uhret« og skildrede vandringerne i de schweiziske bjerge i valnødtræernes skygge. Senere konstaterede jeg, at H. C. Andersens »Tommelise« fik »en stadselig lakeret Valnødskal til Vugge, blaa Violblade vare hendes Matrasser og et Rosenblad hendes overdyne«. Og endnu meget senere gik det op for mig, at det er valnødtræer, der er tale om i Højsangen i Det gamle Testamente, hvor man i 11. vers læser:

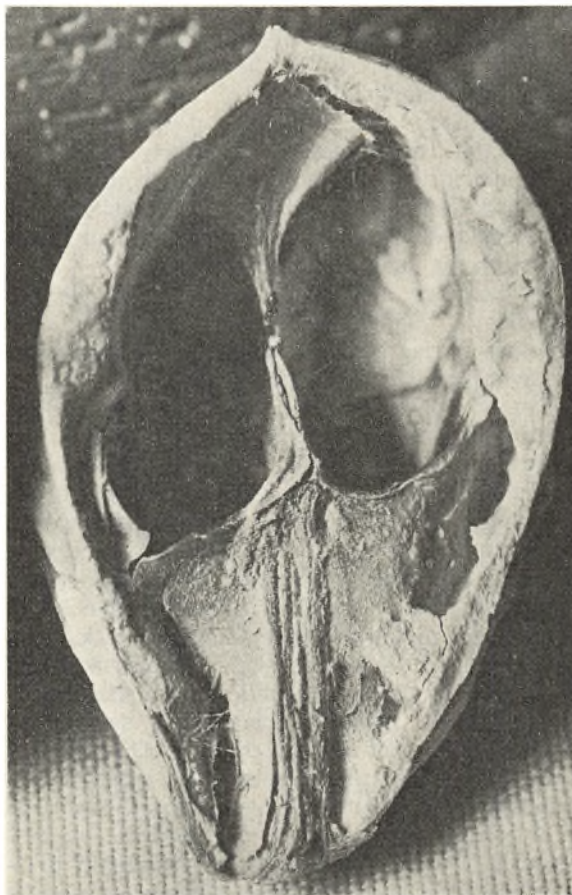
»Jeg gik ned i nøddehaven for at se, hvor det grønnes i dale, for at se, om vintræet skød, om granatræet stod i blomst«.

Den højsang er dejlig digtning, men længe, længe før de vers, som blev tilskrevet Salomo, blev til, havde valnødtræet båret frugt rundt om på vor klode. Eksempelvis nævner den franske professor *François Bourlière* i sit værk om Europa-Asiens dyreliv, at valnødtræet var blandt de meget tidligere vækster på den nordlige halvkugle i kridttiden sammen med pil, poppel, birk, eg og ahorn og at sære kræ, såsom bl. a. de sidste dinosaurer, de kæmpemæssige iguanodoner og Mongoliets hornede ceratopsia-arter har kunnet gnubbe sig også op ad valnødtræernes stammer.

Det almindelige valnødtræ, som vi her først og fremmest taler om, kan blive op til 25–30 meter med en stammediameter på 60–100 centimeter og op til 400 år gammelt. Dets udbredelse er stor i både den gamle og den ny verden.

Valnødtræ var og er stadig højt estimeret i møbelindustrien, *Grundtvig* lå i en vugge på gænger af valnød:

»Da gynged så let i det grønne
på gænger af valnøddetræ
min vugge«.

Valnøddens indre struktur er »spændende«.

I »Dagtyve og andre« skildrer *Nis Petersen* i historien »Møllers Venus« – en kæmpegris, der blev kogt til sæbe – »en lille husarbejdet gartner med et ansigt som en valnød og to sorte øjne under hver sit tagskæg«.

VALNØDNAVNETS oprindelse er af gammel dato. Mange forskere har gjort Lilleasien og landene i en linje over til Burma til valnødtræets oprindelige område. Derfra førte grækerne og romerne væksten ud over Europa. De romerske legioner plantede valnødtræer, hvor de kom frem. Navnet betyder Vælsknød, nødden fra Italien, som i gammel tid blev kaldt Vælskland. På oldnordisk hed den valhnot, på oldengelsk wahlhnutu.

Forstavelsen har intet med »val« i valmue at gøre. Den kommer af walha, der står for bedøvelse (opium). Men muligvis er valnødnavnet oprindeligt, efterhånden i forvansket form, opstået af ordet Volcae, det keltiske stammenavn for et oldeuropæisk folk. Romerne kaldte, ifølge bl. a. Herbert L. Ellin i bogen »What Wood Is That« (Hvilket træ er dette?), træet »Jovis glans« dvs. Jupiters træ, hvoraf artens botaniske navn Juglans opstod. Tilføjelsen *regia* var den svenske botaniker Linné far til i betydningen »Træ af fyrstelig kvalitet«.

Valnødtræet var i øvrigt et af de første kontinentale træer, der blev indført til England af de meget tidlige kolonister fra fastlandet og senere videreført til Nordamerika, Australien og New Zealand. Træet var godt ikke bare til smukt møbelarbejde, men også til geværkolber.

Hollænderen, professor, dr. *H. C. D. de Wit* fortæller i bogrækken »Alverdens planter« fra Hassings Forlag også om de nordamerikanske arter, hvoriblandt er den sorte valnød.

Det, vi spiser, er selve frøet, som indeholder næsten 50 procent fedtstof, der kan presses ud og bruges også til maling og sæbe. Den grønne frøskal indeholder meget garvestof og forbavsende mange vitaminer samt et glycosid, der spaltes i det brunfarvede stof juglin og vand. Valnødbrunt er en gammel genvej til solbrændthed. Glade børn smurte sig ind i valnødsaft, når de skulle klæde sig ud som sigøjnere og sydlændinge i det hele taget, men for den sags skyld bruger man den dag i dag hist og her på gamle fynske slægtsgårde valnødekstrakt også til iblanding i snaps. Der plantes stadig valnødtræer på Fyn. Da man for nogle år siden byggede en ny skole ude ad Kølstrupkanten til, valgte man valnødtræet, som både er dekorativt, og som kan give børnene en sjov beskæftigelse, når nødderne ved efterårstid dryser ned. Folketroen gør dog gældende, at den fineste valnødhøst opnår man ved at »tærsk« nødderne ned, de må ikke plukkes. Dette gamle vers bekræfter sagen:

*Skal Valnødtræets Top
på Nødder frugtbar blive,
Da skal man det Confect af
Øxehammer give.*

Valnødløden, fremkaldt af saftens bruning af huden, er blevet betegnet som »en fuldstændig fruentimmerfarve«, med den tilføjelse, at moderne piger vistnok betakker sig for brug af den rå saft, fordi den skjolder. I gamle dage lavede man te af tørret valnødløv og brugte valnødbrunt til stofindfarvning, det gav en meget smuk lød. Også til juletræsdynt var »nødden« egnet, forsvøvet, eller forgyldt, og i vor tids børnehaver laver man stadigvæk morsomme mobiler af valnødskaller

Kernen ligner en menneskehjerne.

med mast og sejl isat, fremstillet af pinde og papir.

Men i tidens løb har valnødden kunnet bruges til meget andet. Den svenske skribent *Mats Bergmark* minder i sin bog »Lægeurter og urte-te« om, at man i 1500-tallet anordnede valnødkærner mod hjernesygdomme, fordi frøet jo vitterlig ved sin stærkt rynkede form kan minde om den menneskelige hjerne. En »foregangsmand« på det område var schweizerlægen med det imponerende navn *Phillippus Aureolus Bombastus von Hohenheim*, der tillagde sig pseudonymet Paracelcus, fordi han jævnfør Bergmark anså sig for at være helt på højde med den berømte romerske læge Celsus. Paracelcus er blevet identificeret med, hvad man kaldte »den ulyksalige signaturlære«: Læren om signatura plantarum, med dens oprindelse i naturfolkernes primitive tænkemåde med hensyn til brugen af planter i folkemedicinen.

VALNØDTRÆETS hjemstavn er som nævnt Lilleasien, Tyrkiet og Middelhavskyster med temmelig tørt klima. Dets væksthistorie er nær knyttet til kastanie og platan, og ingen er i virkeligheden i stand til at afgøre, hvor tidsgrænsen går mellem valnødtræet som rent naturvoksende og som kulturtræ, men dyrket blev valnødtræet altså ifølge Højsangen allerede, da Det gamle Testaments begivenheder fandt sted.

Dalen, som omtales i det allerede citerede vers 11, har sandsynligvis ligget en halv snes kilometer fra Jerusalem, hvor kong Salomo havde vidtstrakt jordegods, beretter *B. K. Boom* og *H. Kleijn* i værket »Trädens rike«. Grækerne importerede valnød fra Lilleasien så tidligt, at romerne, da

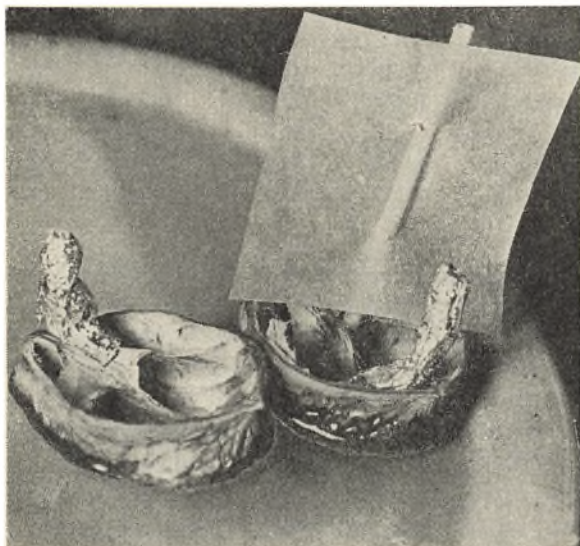
deres tid kom, fandt meget gamle valnødtræer i Hellas, kendt under navnet karya, senere ændret til Karya basilika, der også betyder den kongelige nød.

Valnødtræet kom til Rom omkring 100 år før Kristi fødsel og romerne gjorde det som sagt populært blandt mange folk, hos hvilke træet kom til at spille en vigtig rolle, ikke bare i medicinen, men også i folkloren, tilskrevet mange nyttige egenskaber og pudsigt nok således, at de egen-skaber, der blev tillagt træet, var helt andre end dem, man tillagde frugterne. Træet blev i lange perioder betragtet som stående i forbund med djævelen og derfor opfattet som ubekvem, ja, farligt at opholde sig nær ved. Frugterne derimod blev anset for at være en Vorherres gave til menneskene.

Senere blev det skik at plante valnødtræer ved husene. Det grønne kød omkring den hårde skal med kimen blev bl. a. brugt mod kramper, og nødderne spredtes ved bryllupper som et frugtbarhedssymbol. Dette har næppe været parallelt med udviklingen af opfattelsen, at valnødder *skal slås ned* til dette stykke folkevid: – »En kvinde, en hund og et valnødtræ – jo mere, man slår dem, desto bedre bliver de.«

Så lidt kvinder som hunde har næppe nogensinde i kulturhistorien kunnet acceptere tæv som en permanent hengivenhedsbefordrende myndighedsudfoldelse. Ikke desto mindre var det ved hjælp af valnødskaller, sat ud at sejle i en skål, at mange unge par fandt hinanden. Der blev lagt pige- og karlenavne i de små »skibe«. To, der stødte sammen, var af skaberen udset til hinanden.

Sådan fandt Hans og Trine hverandre.
Det var dengang.

Valnødskibe.

Opskrifter på valnødekstrakt

Fru »Peter« Bjergskov, gift med vort hovedbestyrelsesmedlem, Bent Bjergskov, Rosenlund ved Rynkeby, arbejder med ekstrakter af valnød og har efter opfordring fra Slægtsgaardbladets redaktion sendt os disse to:

Valnødratafia: Valnødder (umodne) skoldes i koghedt vand, køles derefter i koldt og spækkes med små stykker citronskal. Fyldes derefter på flaske, så de når trekvart op, hvorefter flaskerne efterfyldes med brændevin (Brøndum, Rød Aalborg eller Harald Jensen). Trækker i seks uger, hvorefter brændevinen hældes fra og blandes med halvt så meget sukkersirup.

Denne opskrift er efter »I. C. Simons Destilleerbog, Tillæg. København 1799«.

Sukkersirup laver jeg af 250 gram sukker og ½ liter vand. Jeg filtrerer den færdige snaps med mellemrum. Den er bedst efter ca. et års lagring.

Jeg har også prøvet at sætte snaps på hasselnødstore valnødder, men det er noget, man kun skal have dråbevis i et glas snaps. Også det skal filtreres mange gange.

En god bitter får man af rejnfan, men det er en anden historie.

MISTILLID

En herre, der havde ventet et stykke tid i venteværelset, blev kaldt ind til tandlægen, men han rystede sådan af skræk, at tandlægen ikke kunne komme til at bore.

– Nu må De tage Dem sammen og ikke lade nerverne løbe helt af med Dem. Den smule boren gør jo slet ikke ondt, sagde tandlægen.

Hvortil patienten bittert svarede:

– Den må De længere ud på landet med. Gør Dem blot ingen ulejlighed med trøst og forsøg på bortforklaring – jeg er nemlig selv tandlæge.

☆

Det, som kommer sjældent og langt fra, er dyrt.
Det, som koster intet, agtes intet.

(Gl. dansk ordsprog)

☆

Det er et særkende for magtesløse personer, at de altid skal have andre forhold end de foreliggende for at kunne udrette noget.

(Chr. Kjellerup 1889–1947)

☆

Menneskene synes ikke at have fået talens brug for at skjule tanker, men snarere for at skjule, at de ingen tanker har.

(Søren Kierkegaard)

Kapitelstaksterne 1970

Af H. Balle.

Kapitelstakstkredse (ældre Stifter)

	Byg	(Byg 1969)	Priser pr. 100 kg		
			Havre	Rug	Hvede
1. Sjællands Stift undt. Bornholm	43,55	(43,99)	43,58	51,15	51,19
2. Bornholm	42,20	(38,33)	43,20	52,20	—
3. Loll.-Falsters Stift	44,45	(44,50)	44,45	51,47	51,47
4. Fyns Stift	41,68	(44,42)	40,91	52,02	52,03
5. Århus Stift	44,96	(44,96)	44,96	52,00	—
6. Ålborg Stift	44,55	(44,44)	44,61	51,20	—
7. Viborg Stift	44,25	(43,83)	44,25	50,22	—
Ribe Stift:					
8. Vejle Amt	44,90	(45,00)	44,90	51,67	—
9. Ringkøbing Amt	43,47	(43,50)	43,47	50,47	—
10. Ribe Amt	43,23	(44,33)	42,65	52,12	—
(Sønderjydske Amter)					
11. Haderslev Amt	43,43	(44,05)	43,33	51,34	51,35
12. Åbenrå Amtsrkr.	41,00	(43,40)	41,75	49,00	50,50
13. Sønderborg Amtsrkr.	42,20	(43,20)	42,20	50,75	50,75
14. Tønder Amt	43,00	(44,00)	43,50	50,83	—
Gennemsnit for hele landet	43,35	(43,71)	43,41	51,18	51,22

Bekendtgørelsen af 26. januar 1971 fra Danmarks Statistik var offentliggjort i Statstidende den 29. januar 1971 med følgende indledning:

»Da lov nr. 280 af 6. maj 1921 (jfr. for de sønderjydske amter lov af 21. januar 1925) om kapitelstakstens fastsættelse fortsat er gældende, skal kapitelstaksterne for 1970 fastsættes efter de regler, der er fastsat i ovennævnte love uanset at der pr. 1. april 1970 ikrafttrådte ændring i den kommunale inddeling.

På grundlag af de fra samtlige kapitelstakstnævne modtagne indberetninger om kornpriserne med angivelse af kornets hollandske vægt ved udgangen af september og november måned 1970 og i midten af januar 1971 (jfr. Statstidende 1970/71 nr. 144, 186 og 210 har Danmarks Statistik beregnet kapitelstaksterne for året 1970 i priser pr. 100 kg . . . «

Den største interesse samler sig om kapitelstaksten for byg, som danner grundlaget for beregninger af forpagtningsafgiftens størrelse for hovedparten af bortforpagtede landbrugsejendomme.

Til sammenligning med kapitelstaksten for byg

i 1970 er tallene for 1969 fra samtlige kredse indsat i klamme (af undertegnede)

Kapitelstaksternes gennemsnit for hele landet i de 5 forudgående år er følgende:

	Byg	Havre	Rug	Hvede
1969	43,71	43,64	50,45	50,54
1968	39,93	37,06	45,57	44,30
1967	47,67	43,44	48,83	48,16
1966	48,10	45,73	48,90	48,10
1965	45,50	43,71	48,12	49,71

Betydelig afvigelse i kapitelstaksterne fra kreds til kreds indenfor et avlsår skyldes især klimaforholdene i vækstperioden og i modningstiden. Tørkeskadede kornafgrøder med dårlig udviklet kærne og lav hollandsk vægt forringer kornets foderværdi og salgsværdi; men iøvrigt bygger kapitelstakstnævnenes indsamlede kornpriser på oplysninger om noteringerne på brødkorn, foderkorn, maltbyg m. m. i kapitelstakstkredsene.

H. Balle.

Spurvesnak ved solopgang

Af Ib Paulsen

MØRKET er så småt ved at gå i stykker. Det revner ligesom et vindue, når glasset er spændt for hårdt. Vintermorgener kan være så kønne, når rimtågen ligger tynd og lavt over byen, og månen vipper på genboens flagstang, til man har gået et par skridt og får den med på turen. Lyset har vundet nogle minutter siden de sorte dage lige før jul. Engang imellem har solen skinnet og har prøvet at bilde os ind, at det var ved at blive tidligt forår. Det vil den også gøre på en dag som denne, for himlen er allerede svagt blå over tågen. Sådan ser en muslingeskal ud i gråvej, når lyset ikke leger med dens farver, men om tre kvarter vil hele østhimmelen få karakter af perlemor. Der er optræk til det.

Sådan kan man opleve vintersolopgangen ude i det danske land: en kimming, der var isgrå, bliver svagt violet. En pyt is, der var hvid, bliver rosa. En isblank vej, der ingenting var i mørket, begynder at skinne, en grøftkant får lød af blod. Tankerne går mangevegne ved synet af den form for dæmringsskønhed. Gamle Oluf Høst mestrede det syn med sine pensler. Så mange andre har kunstnerisk brækket halsen på det. Digterens rosenfingrede dagning melder sig også, og erindringen om en kronik, man klippede i en københavnsk avis for et utal af år siden, fordi den omhandlede vintermorgenens skær af perlemor i de rene farver, nogen solopgang kan præstere året rundt, af karakter som den pureste fresko.

KRONIKKEN var skrevet af Knud Poulsen, ikke journalisten, der blev teaterdirektør, men den Knud Poulsen, der døde i 1946 og som gjorde Djursland til sit private himmerige. Af alt fremgår, at han var vegetarianer, selv af hans solopgangsbeskrivelse, når han sammenlignede januar-solen set gennem frostdis, med en saftrød bombe af frugt med denne tilføjelse: Mere appetitlig i sammenligningen end den Karl Gjellerupske »luerød som en mandrilhans hårløse bag«. Hvad man afgjort kan tiltræde. Han lapper da også umiddelbart efter på denne zoologiske mangel på delikatesse ved at tale om vintersolen i det øjeblik, den som en strålende monstrans bryder gennem skyerne og gyder sit skær af månedsroser ud over de rimgrå træer og buske. I et andet af sine Breve fra Ensomheden omtaler Knud Poulsen sollyset over de blånende våger på himle med æblegrønne klange, der går over i en melonblødende bund, mod hvilken fritstående træer spreder deres sorte

og gennembrudte grenvifter. Vederkvægelse ved vintertid i det uglese mørke.

Nu står solen mellem høje træer som en gloende klode i bunden af en gårdhave. Den farver himlen og vejen og træernes morgenvendte sider, og gør en spurv, der letter fra vejkanthen ildrød i det korte nu, den breder sine vinger.

Denne Knud Poulsen gav engang en spørgende dreng en forklaring på, hvorfor skovduer så gerne sætter sig i træer, mens tamduen aldrig gør det. Det skyldes, at den sidstnævnte nedstammer fra klippeduen, der lever på det nøgne fjeld, for hvilket tamduen fandt erstatning på tagrygninger og skorstene.

Hvad spurven, som lettede derhenne i sin lånte lød, angår er der såmænd også meget sjovt at fortælle for de fugle glade. Den er ikke en af Danmarks tidligste fugleindvandrere. Den kom faktisk temmelig sent, nemlig for omkring to tusind år siden, dvs. engang i jernalderen. Den er stort kornædende, og stenalderbondens små markfelter gav den ikke føde nok og ikke tilstrækkeligt åbent land at fouragere i. Bronzealderbondens heste fik heller ikke meget korn, for lidt i hvert fald for gråspurven, men et par små århundreder ind i vor tidsregning blev landet mere spurveindbydende, og i vikingetid var der fart i kvidderet.

Der skal så lidt til, før spurvene bliver fårårs-kulre. De var det denne morgen, da solen for alvor fik lys-tøj på. Gråspurven blev dansker sammen med tamhønen, men er fortsat i høj grad kosmopolit kloden rundt fra det østlige Asien til det vestlige Amerika.

NU er solen oppe, og rimen drysser. Landskabet i den situation nævnte Knud Poulsen som »en nobel, liniefin radering« i et miljø rationeret for lyd, farve, frodighed og uro, vederkvægende for sanserne.

Månen har bleg og fattet formummet sig i kuldeskimmel og diskret overladt dagen til solen.

Hvad fuglene angår, er der sket store ændringer i deres tæthedsgrad i landskabet, efterhånden som Danmark blev bebygget. Fugl hedder på latin *Avis*, hvilket ikke helt er identisk med det. De læser disse linjer i, men måske alligevel langt ude i ordets oprindelse har noget med avisen at gøre alligevel. Ordet avis er afledt af glosen *advisum*, men vore meget tidlige forfædre læste populært sagt avis i fuglenes flugt, det vil sige, at de

tog varsler af den. Da man ikke er filolog har man lov at gætte på et slægtskab i avisordets tilblivelse, således vidende om fugle og folks afhængighed af hinanden.

Den afhængighed har ytret sig på så mange måder og kan illustreres også med nogle ganske spændende tal fra det sidste bind af »Danmarks Natur« der omhandler det bebyggede land. Heri skildrer mag. scient. Anders Joensen bl. a. forholdet mellem visse fuglearters tæthedsgrad som ynglefugle i det frie åbne henholdsvis de tættere bebyggede dele af landet. En række arter flyttede ind fra skovene. Solsorten er en af dem. Der er i Nordsjælland konstateret en tæthedsgrad af ynglefugle på op til 2000–3000 par pr. kvadratkilometer i villaområder mod en bestand på under 1000 par i skovene. Selv de bedste fugleskove når sjældent op over dette tal. Moderne skovdrift har stærkt mindsket de hulebyggende fugles muligheder. Gamle træer hugges bort. De store villa-kvarterer har forøget dem dels ved stærkt afvekslende beplantning, dels ved nye hulemuligheder, hvoriblandt redekasser, og har på den måde virket som en stærk fuglemagnet. I dag rummer bebyggede områder langt størsteparten af Danmarks bestand af for eksempel solsort, musvit, blåmejse, rødstjert, og allike. Gråspurvene har været husbeboere fra de menneskebeboede grotters tid. I en jysk klitplantage optalte man 15 par ynglefugle pr. kvadratkilometer, i en bøgeskov på Als 75–125 par og i et sjællandsk villaområde 500 par. Det er sigende tal.

Men den fynske spurv med de rubinrøde solopgangsvinger vil aldrig få Birkerøds postnummer, og godt det samme. Dels er gråspurve fanatisk stedfaste dels kvidrer de så kønt på fynsk, når en dejlig vintermorgen gør dem til flyvende gløder. Vi har brug for dem.

Monsør Jacob

VI ER mod slutningen af året 1706. I Fausing præstegård øst for Randers ventede man familieførgøelse. Præsteparret her var vellærde hr. pastor Rasmus Schou og hans kone Augusta Dorthea Pedersdatter. Den ventede arving blev en dreng, og han blev af sin fader, henimod julen, i Fausing kirke døbt med navnene *Jacob Rasmussen Schou*. Den lille Jacobs barndom i præstegården har nok formet sig som andre præstebørns i disse tider, men hans ungdom skulle blive ikke så lidt eventyrlig!

Hans moder havde i sin ungdom været kammerpige hos den såkaldte »onde grevinde Reventlow«,

på Clausholm. Det var dennes datter Anna Sophie Reventlow, der lod sig bortføre fra Clausholm i 1712 af kong Frederik IV og blev hans dronning til venstre hånd, indtil hun i 1721 blev kronet.

Det blev Augusta Dortheas tjenesteforhold til grevinde Reventlow, der kom til at gribe afgørende ind i Jacob Schous liv.

Som stor dreng sattes han i Mariager Latin-skole, hvorfra han 17 år gl. kom på universitetet i København.

Men samme år 1723 døde hans fader, og nu tog den »onde grevinde« sig for alvor af den unge »monsør Jacob«! Hun gav ham »med sine tvende sønner Conrad og Ditlev, dronning Anna Sophies brødre, alt optænkeligt til videre forfremmelse«. J. S. fik således i sin studentertid lov at leve med i udkanten af de aller fornemste kredse i riget, og da han havde taget sin embedseksamen, blev han 1728 »formedelst hs. ekselence grev Christen Scheel til Estrup kaldet til præst i Gellerup ved Herning« af fru Maren Linde til Nr. Vosborg, der var denne kirkes patron.

Samtidig blev hendes datter, Marie Leth, forlovet med Jacob Schou. Som ung pige havde hun, siden sin faders død på Nr. Vosborg, været hos sin moster Margrethe Linde og hendes mand major Janus Freidenreich til Palstrup. Og nu lader jeg de gulnede blade i Jacob Schous dagbog fortælle videre:

I Jesu velsignede Nafn: Anno 1729 d. 4. oct. da stod vores Brøllup paa »Palstrup« og haver vi aulet i vort Ægteskab efterskrevne Børn nemlig: Anno 1731 d. 8. Martij om Morgenen Klocken 8 er min kiere Datter Marie Margrethe fød. Gud give hende Lycke og Velsignelse, og blef holden for Daaben af Velbr. Fruen paa Vosborg.

Anno 1732 d. 22. Martij om Morgenen Klocken 8 er min anden Datter fød. Nafnlig Mette Augusta. Gud give hende Lycke og Velsignelse, og er holden for Daaben af Velbr. Frue Obristinde Erminde Mette Dores Fryden-Rey, som boende paa Windum Overgaard.

Anno 1733 d. 8. April om Morgenen Klocken 8 blev min Søn Rasmus fød, og blef holden for Daaben af min yngste Søster, som er gift i Fausing, og døde hand der hand var 15 uger gammel.

Anno 1734 d. 20. Juni om Morgenen Klocken 8 blev min tredie Datter fød. Nafnlig Christina, og blev holden for Daaben af Prouste-Encken Dorette August Troyens.

Anno 1736 d. 8. April Klocken 8 om Aftenen blef min anden Søn Niels fød, og blef kaldet efter min Kones Fader, og holden for Daaben af Proustinden i Ikast, og døde hand 13 Uger derefter.

Anno 1738 d. 11. Februari om Natten Klocken 2 er min tredie Søn fød, kaldet Janus og holden for Daaben af Velbr. Fruen paa »Kiersholm« og døde hand da hand var 4 Aar og 2 Maaneder.

Anno 1739 d. 8. April blev min Søn Niels Leth føed, og døde hand der hand var 6 Uger gammel.

Anno 1742 d. 4. Juley Klocken 11 om Formiddagen er min Søn Janus Carl føed. Gud give ham Lycke og Velsignelse, og blef holden for Daaben af Proustinde Biering i Rind. –

De glade studenterår er forlængst forbi, og J. S. og Marie Leth har prøvet livets alvor. I tiden 1731–42 får de 8 børn, hvoraf de 4 dør som små.

Efter 23 år som præstefolk i Gellerup bliver Jacob Schou i 1757 kaldet til præst for Ulfborg og

Raasted menigheder, og søndag før jul holder han sin tiltrædelsesprædiken her 51 år gl.

Skiftet var måske nok mest til glæde for Marie, der nu kom tilbage til sin fødeegn. Til sin død i 1770 fik J. S. nu lov at virke her. Marie Leth overlevede ham i 10 år.

Nogle år før sin død havde hr. Jacob den glæde, at hans søn Janus Carl Schou blev kaldet til at være hans medhjælper og efterfølger i Ulfborg-Raasted. Han blev en af mine tipoldefædre, og var ved siden af sin præstegerning en meget fremsynet landmand, men måske mere herom ved anden lejlighed.

H. Flytkjær.

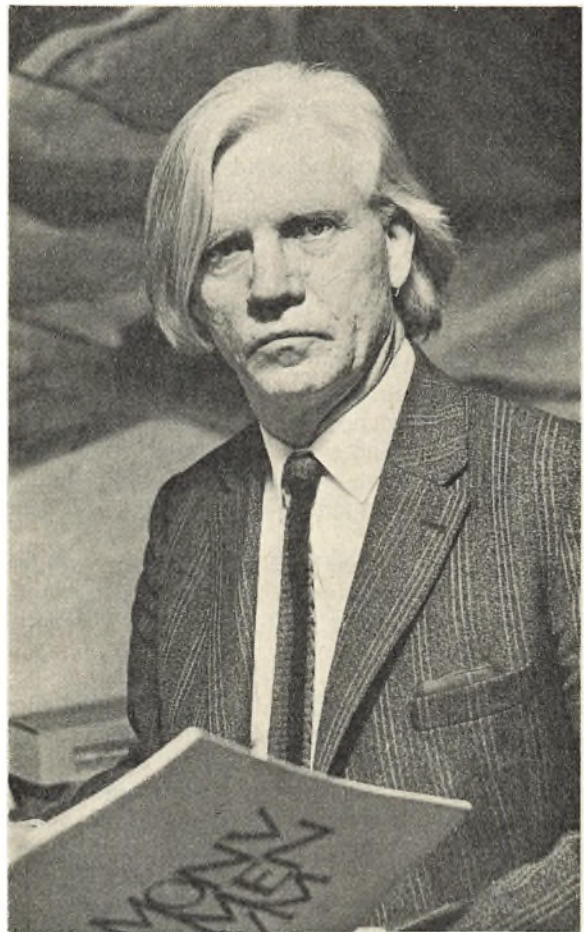
DET RIGE HØJFOLK

Rigsantikvaren, professor *P. V. Glob* har udsendt en bog om bronzealderens rige bondestand og dens høje kultur. *Ib Paulsen* omtaler den her:

I SIN nye bog *Højfolket* med undertitlen *Bronzealderens menneske bevaret i 3000 år* skildrer rigsantikvar, professor *P. V. Glob* en af bronzealdermenneskets store perioder, således som gravfundene fortæller os om den. Bogens forgænger var *Mosefolket* i 1965, om mosefund af ofrede mennesker i jernalderen. *Tollundmand* og *Borre-mosemand* er berømte repræsentanter for arten, 2000 år gl.

Glob er en fascinerende videnskabsmand og fortæller, ja, digter på en fjern virkeligheds grundlag, når han står dybest grebet i marken. Vi er mange, der med en ejendommeligt stor følelse har stået ved bl. a. *Egtvedpigens* og *Skrydstruppigens* kister i Nationalmuseet og følt en fjern tid rykke os ganske nær ved synet af den ungdom, lykkelige omstændigheder konserverede for os igennem de 3000 år, siden de drog deres sidste åndedrag omkring 1250 før Kristus. Glob giver udtryk for den samme store oplevelse, men underbygger den med et væld af iagttagelser, der får også tiden til at genopstå.

Mosefolket »meldte« sig først, højfolket henimod et århundrede senere. Beretninger om fund af moselig går i hvert fald tilbage til 1773, men man skulle helt frem til 1860–61, før de første egekistebegravede bronzealdermennesker dukkede op i højene, efter at adskillige fund havde været horribelt plumt behandlet af finderne. Glob ta-

P. V. Glob.

ler indledningsvis om, at de samme forunderlige kræfter, som bevarede mosefolket for eftertiden, også bevarede højfolket, de første ofret til guderne, de sidste som velhavere højsatte i prægtigt kuplede grave, men det er for så vidt ejendommeligt, at der ingen egekistefund fra denne periode af bronzevalderen er gjort på Fyn og Sjælland, men udelukkende i Jylland og fortrinsvis i det sydlige Jylland.

De først registrerede fund viste ingen for datidens iagttagere synlige tegn på, at der havde været nedlagt et menneske i de udhulede egestammer, før pastor Thisted i Høirup mellem Haderslev og Ribe i 1860 kunne rapportere »den umiskendelige tilstedeværelse af resterne af et menneske« i en egekiste fundet i Lille Dragshøj. Året efter blev liget af en velbevaret, fuldt ikklædt bronzevaldermand fremdraget fra Trindhøj sydvest for Kolding. Berlingske Tidende noterede den 29. oktober 1861, at dette fund var af den største betydning for videnskaben, som dermed havde fået bevis for, at der i denne tidsalder, cirka 2000–3000 år tilbage, »vare lagt Lig i Kisterne«. Siden fulgte fund på fund, identificerede ved navne som bl. a. Borum Eshøj, Muldbjerg, Egtved og Skrydstrup. Sommetider var det et rent detektivarbejde at stykke de forskellige funddele sammen, når den lokale befolkning var kommet forskerne i forkøbet. Borumkvindens hjerneskal blev fundet i byen Lading, hendes hår og tænder i Skjoldlev og hendes smykker andetsteds, efter at finderen havde forsøgt at afhænde dem til en guldsmed i Århus. Men som professor Glob lykkeligvis er i stand til at sige, at trods den brutale behandling, som netop Borum Eshøjkvinden havde været udsat for, er dette et af de bedste fund, der overhovedet er gjort, så nogenlunde reddet, som det omsider blev. Der blev fundet flere kister i Borum Eshøj, hvoriblandt to mandsgrave, hvoraf den ældste har været 171 cm høj, død 50–60 år gammel efter i sine sidste år at have været temmelig gangbesværet af leddegigt. Han lå i huden af den ko, der formentlig blev fortæret ved hans gravøl.

Bronzealderen varede i cirka 1000 år, og den storhedstid, rigsantikvaren her har kredset ind, har vel været i cirka 100 år eller 4–5 generationer.

ARKÆOLOGER er ikke bare stridhårede eller skaldede herrer med støv på fingrene eller fedtet ler. Der kan være digterisk flugt over deres beretninger. Glob er et ypperligt eksempel herpå, Thorkild Ramskou er et andet, men flere kunne nævnes. Sin omtale af Borum Eshøjfundet slutter Glob eksempelvis således: – *I det blånende rum højt over Borum Eshøjs top jubler lærken de samme toner, som højfolket hørte for tre årtusinder siden, mens vilde blomsters farverige mang-*

foldighed i sommertiden dækker højens sider, hvor bronzevalderens flora har fundet et sidste fristed i det opdyrkede land. For Danmark var flittigt dyrket dengang.

Digteren Glob møder vi igen i den begejstrede beskrivelse af kvindefundene fra Egtved og Skrydstrup (1921 og 1935): *To fund bringer højfolkets kvinder på nærmeste hold, stiller os ansigt til ansigt med bronzevalderens unge fruer og gør de tre årtusinder, der skiller, til et ganske kort tidsforløb. Det er egekisterne fra Egtved og Skrydstrup i det sydlige Jylland. De er enestående i verden, deres mage findes ikke. Disse to fund giver et overraskende billede af en fjern tids fornemme /unkøn, et billede, der er bevaret gennem så langt et åremål, fordi underlige hændelser indtraf, hver gang fuldstændig udslættelse truede. Måske vil nogen tro, at de magter, der rådede for højfolkets lykke, har haft langtvirkende kraft.*

Derefter følger den værdifulde beskrivelse af, hvad disse fund røbede for videnskaben med røllikeblomsten under Egtvedpigens venstre knæ som beviset for en sommerbegravelse. Den giver Glob anledning til et strejftog i kulturhistorien helt tilbage til år 2357 før Kristus, da denne vækst var en vigtig lægeplante i Kina, brugt også som orakelblomst.

EGTVEDPIGEN var iført et mini-snoreskørt, Skrydstruppigens et fodlangt. Det første var, jævnfør også samtidige afbildninger i små bronzer, sommermode blandt højfolkets unge kvinder, hvilket afstedkom en kostelig forargelse hos kommentatorer af endog høj begavelse, hvoriblandt professor Hans Brix. Det virker, set med vor tids øjne, direkte komisk, når der, foranlediget af det fikse lille skørt, taltes om noget, som »end ikke er en bluselsbedækning. *Begge disse piger var omkring 20 år gl., næppe over.*

Adskillige egekistefund bekræfter gravtyverier. Glob oplyser, at mange af disse formentlig er af samtidig dato. Pak har vidst, at hvor en rigmand eller en af hans kvinder blev gravsat, blev den døde ledsaget af rige gravgaver, som formentlig hurtigt efter højsætningen er blevet stjålet af folk, der skar sig ned gennem kistedækket og fiskede tingene op. Huller i kistelågene viser det.

Disse slægtled af det danske bronzevaldermenneske repræsenterer ikke den eneste storhedstid i de 1000 år, bronzevalderen varede. Bagefter fulgte lurfolket, som skabte bl. a. deres fornemme musik- og signalinstrumenter. De var borgere i en ny tid, som muligvis blev indført af højfolkets ungdom, der drog ud i Europa og vendte hjem med en revolution i sig, omend næppe voldeligt gennemført. Den indtraf ikke pludseligt. Glob omtaler også bronzevalderens rige billedverden i helleristninger og kult-skulpturer etc. Om den udgav han for godt et års tid siden sit storværk om

danske helleristninger, dengang grundigt omtalt her i bladet.

Professor Glob er en langsigtende forsker med et vågent blik for detaljen. De brugte for eksempel lynlås i bronzealderen. Den er ikke noget, vi har fundet på. Og de anvendte muligvis også den skovkørvel, som 3000 år efter satte den moderne videnskabsmand i gang med et sjovt eksperiment, således omtalt af rigsantikvaren: – *Ihukommende den fine aroma, som røllikens blomsterkurve, hvoraft en blev fundet i Egtvedpigens kiste, gav den danske brændevin, så måtte skovkørvel (fundet hos Skrydstruppigens) naturligvis prøves. Den gav udsøgt smag og en duft af anis, god for den, der kan lide absinth, men som den vel lidt giftig. I øvrigt har den samme dejlige grønne farve som nyfundne bronzesager i højfolkets grave.*

Det er en aldeles dejlig og rigt illustreret bog, som bringer os helt tæt på Egtved- og Skrydstruppigernes lyse, lune somre og deres måde at være piger på . . .

Henfarne slægter

DET blev blandt andet sagt ved Maren Andersdatters begravelse – omtrent sådan – at hendes liv var gledet hen uden store brydninger og bølgeslag. Det gav anledningen til, at jeg nedskrev noget om, hvad jeg vidste om dette stille, men indholdsrige liv, der langt fra var gledet stille og smertefrit hen. Det fik man et indblik i, når man en gang imellem fik lov at kigge bag kulisserne. Men det var ikke ofte, man fik lov til det.

Nu er det flere år siden, Maren lukkede sine øjne, og da jeg allerede har nævnt begravelsen, er slutningen altså kommet først.

Men begyndelsen var i det lille hjem på moselandet, hvor Maren voksede op sammen med sine andre søskende. Det var et af disse små hjem, hvor gudsfrygt og nøjsomhed sad til højboards, og hvor der, trods alle mangler, levedes et liv i troen på den evige Gud. Ellers havde Maren Andersdatters moder nok ikke søndag efter søndag gået den lange vej til Sevel kirke i sine træsko og slidte hvergarnskjole. Det var ikke af mangel på motion, hun foretog sine kirketure, for den havde hun nok af til hverdag, på hvilken hun og manden næsten altid var på arbejde for at skaffe det nødvendige til børnene og sig selv. Børnene kom iøvrigt ud at tjene, så snart de kunne gøre nytte som fåre- og kohyrder. At det ikke altid har været kedeligt ude i heden, forstår man, når man hørte Maren, da hun i mange år havde boet i et andet sogn, for-

tælle om barndomslandet og barnelegen derude i heden, på »Bjerget« og i »Sigen«, sammen med smedens og andre nabobørn. Da anede man, at disse barneminder lå i stråleskær i erindringens verden – og disse minder slumrer derude endnu, trods ploven og den brede asfaltvej.

Da Maren Andersdatter efter konfirmationen skulle ud at tjene som pige, viste det sig, at hun ikke var stærk nok dertil, hvorfor hun måtte ty til noget andet. Det blev synålen. Men så kom tuberkulosen og spærrede for fremtidsplanerne. Giftemålet med ungdomsvennen måtte udsættes, og ikke nok dermed. Samtidig med at Maren kom syg hjem til moselandet, kom også den ældste broder, lidende af samme sygdom, hjem til forældrene. Det var et hårdt slag for hele det lille hjem og den gamle mor og far. Den rare doktor derovre fra skoven mod øst gjorde, hvad der stod i hans magt for at hjælpe, men en dag, da han efter gentagne besøg atter stod ved Marens seng, havde han opgivet håbet om at hjælpe. Stille tog han hendes hånd og sagde så mildt, han kunne: »Lille ven, jeg vil sige Dem, som det er. De kommer ikke op mere«. Men da fik han det uventede svar fra den syge: »Det både kan og skal jeg, for jeg skal op og pleje min broder«. Moderen havde ikke kræfter til det. Den gæve doktor svarede: »Ja, vel ved jeg, at liv og død ikke står i vore hænder. Jeg skal gøre alt, hvad jeg kan for at hjælpe Dem«, og han holdt ord. Det mærkelige skete. Maren kom op og plejede sin broder de sidste fem måneder, han levede. Doktoren udtalte sig siden med, at det var et under.

Maren levede videre med sin ene lunge og nåede nogle år op i firserne. Det var hende, der blev plejerske for forældrene, så længe de levede.

Men ungdomsvennen. – Ja, han ventede, og Maren ventede. Moderen holdt vist noget tilbage på det.

En dag sidst på vinteren kom der brev til Maren, skrevet af en sygeplejerske på sygehuset i en af de vestlige fjordbyer.

Vennen var død af en heftig tyfus, men førend han døde, havde han bedt sygeplejersken om at skrive til en adresse, han opgav, og det var Marens. Med dette brev var der sat punktum for Marens jordiske lykke.

Et privilegium for mig var det den dag, da Maren tog det gulnede brev samt fotografiet af ungdomsvennen frem fra sine gemmer og fortalte om sit livs lykke og dens forlis. Hun fortalte om to skønne dage, da hun besøgte vennen deromme i fjordbyen. Han havde vist hende det store hav, og hun havde boet på badehotellet, han havde bygget derude ved havet. Og med sit kønne smil sluttede hun: »Det var store dage, kan du tro«. Dette fortalte Maren en måned før sin død.

Ja, for mennesker at se var der havblik, men i dybet gik strømmene.

Slægtsgaardsforeningens mærkat

som er trykt i fire farver, kan endnu købes for 7 kr. pr. bundt á 100 stk. – Henvendelse til

Foreningens kontor, Hybenvej 27, 5260 Hjallese

Fotokopiering!

Manuskripter, originaldokumenter, attester, matrikelkort etc. fotokopieres.

Størrelse 21 × 30 cm: 1,50 kr. pr. kopi.

Størrelse 22 × 36 cm: 1,75 kr. pr. kopi.

Rabat ved større bestillinger!

Slægtsgaardsarkivet.

Birketinget 6A III. Tlf. (01) 58 76 02

2300 København S.

RESERVERET

De kan regne med

Hovedkontor: Axelborg, København V

Andelsbanken

Telf. (01) 14 09 82

over hele landet

LANDHYPOTEKFORENINGEN FOR DANMARK

yder lån mod pant i grund-, industri-, gartneri- og landbrugsejendomme overalt i Danmark. I hovedstadsområdet og købstæderne dog kun mod pant i gartneri- og landbrugsejendomme.

Foreningen yder lån af følgende åbne serier:

Serie	Rentefod	Afdragstid	Halvårlig ydelse
1.	7 ^o / _o	10 år	7,20 ^o / _o
2.	6 ^o / _o	20 år	4,50 ^o / _o
2.	7 ^o / _o	20 år	4,80 ^o / _o
3.	5 ^o / _o	30 år	3,40 ^o / _o
3.	6 ^o / _o	30 år	3,75 ^o / _o
3.	7 ^o / _o	30 år	4,15 ^o / _o
5.	5 ^o / _o	50 år	2,90 ^o / _o

Finansieringsproblemer

ved byggeri, generationsskifte, ejendoms køb, sammenlægning af ejendomme og anskaffelse af inventar løses ved optagelse af et hypotekforeningslån.

Blandt fordelene

ved at optage et hypotekforeningslån kan nævnes:

Af lånet betales en fast og uforanderlig halvårlig ydelse gennem hele afdragsperioden.

Normalt opsiges lånet ikke fra foreningens side.

Låntageren kan efter de i statutterne indeholdte regler indfri sit lån til en kurs, der aldrig overstiger 100.

Andel i reservefonden efter de i statutterne indeholdte bestemmelser.

Nærmere oplysninger om foreningens udlånsvirksomhed fås ved henvendelse til advokater, pengeinstitutter, repræsentanter, vurderingsmænd eller foreningens kontor.

Foreningen har repræsentanter og vurderingsmænd overalt i landet.

Foreningens brochure tilstilles på forlangende.

Et hypotekforeningslån

– optaget i låntagernes egen forening –
er det sekundære lån

(Forbeholdt postvæsenet)

ANDELSBOGTRYKKERIET
i Odense

58 afdelinger

SPAREKASSEN FYN

Den store sparekasse
giver de største fordele

Den almindelige Brandforsikring
for Landbygninger, oprettet ved kongelig Anordning
af 1792

HOVEDKONTOR: STORMGADE 10 . KØBENHAVN K. (01) 12 11 00

RESERVERET